

4. Barsalou, L. (1992): Frames, Concepts and Conceptual Fields. In: Lehrer, A. (Ed.): Frames, Fields and Contrasts. New Essays in Semantics and Lexical Organization. Hillsdale: Erlbaum. P. 21—74.
5. Fillmore, Ch. J. (1977): Scenes-and-frames-semantic. In: Zampolli, A. (Ed.): Linguistic Structures Processing. Vol. 5. Amsterdam / New York / Oxford: North Holland. P. 55—81.
6. Konerding, K. (1993): Frames und lexikalisches Bedeutungswissen. Untersuchungen zur linguistischen Grundlegung einer Frametheorie und ihrer Anwendung in der Lexikographie. Tübingen: Niemayer (Germanistische Linguistik 142).
7. Minsky, M. (1975): A Framework for Representing Knowledge. In: Winston P. (Ed.): The Psychology of Computer Vision. New York: McGraw Hill. P. 211—277.
8. Scheufele, B. (2003): Frames — Framing — Framing Effekte. Theoretische und methodische Grundlegung sowie empirische Befunde zur Nachrichtenproduktion. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag.

Ольга Вакульчук

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ НА ГАЗЕТНІ ФОНДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМ. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Представлено й охарактеризовано інформаційні ресурси традиційного та електронного типу, що розкривають склад і зміст частини газетних фондів НБУВ.

Ключові слова: *НБУВ, газетний фонд, каталог, бази даних, електронна колекція газет.*

Представлено и охарактеризировано информационные ресурсы традиционного (печатные каталоги и библиографические указатели) и электронного типа, которые раскрывают состав и содержание газетных фондов НБУВ.

Ключевые слова: *НБУВ, газетный фонд, каталог, базы данных, электронная коллекция газет.*

The article presents and characterizes traditional and electronic information resources that reveal contents of the part of the newspaper holding of the Vernadsky National Library of Ukraine (VNLU).

Key words: *VNLU, newspaper holding, catalogue, databases, newspaper electronic collection.*

У фондах Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського зберігаються унікальні за своїм науковим і культурним значенням документи, зокрема зібрання газет, що користуються сталим читацьким попитом. Одним із актуальних завдань, які стоять перед Бібліотекою, є максимальне розкриття фондів для забезпечення наукових, інформаційних, культурних потреб користувачів. З метою розширення можливостей доступу користувачів до ретроспективної та сучасної інформації, що містить газетна періодика, вагомого значення набуває створення науково-довідкового апарату на газетні фонди у вигляді традиційних та електронних ресурсів, які охоплюють максимально можливу кількість джерел. Зазначимо, що пріоритетним напрямом такої роботи є створення бібліографічного ресурсу україніки й у цьому контексті відділ газетних фондів (далі — ВГФ) своїм першочерговим завданням визначив наукове опрацювання газет, виданих на території сучасної України.

Співробітниками ВГФ НБУВ накопичено значний досвід щодо теоретико-методологічних і технологічних засад наукового опису періодичних видань, а в співпраці з фахівцями відділу інформаційно-комунікаційних технологій здійснюється формування електронних інформаційних ресурсів газетної періодики. Результатом є серія опублікованих наукових каталогів і бібліографічних покажчиків, наявність службових та представлених на сайті Бібліотеки електронних баз даних, електронного архіву науково-довідкових видань, електронної колекції газет, імідж-каталогів.

Щодо науково-довідкових ресурсів традиційного типу, то співробітниками ВГФ регулярно готуються до друку каталоги, які охоплюють різні історичні періоди і розкривають зміст зібрання газетної періодики за певний часовий відтинок. Першим із серії таких видань є «Каталог дореволюційних газет, що видавалися на Україні (1822—1916): Публікація фонду ЦНБ АН УРСР», опублікований у Києві 1971 р. (уклад.: О. М. Пузирьова, О. О. Дмитрієв, Ю. М. Довгаленко; відп. ред. Ф. З. Шимченко). Каталог містить 320 назв газет, має три покажчики: географічно-хронологічний, іменний (видавців і редакторів), видавничих організацій та установ. Нині він є бібліографічною рідкістю, адже наклад становив усього 500 примірників. Наступний каталог — «Газети Радянської України 1917—1920 рр. (За матеріалами газетних фондів ЦНБ АН УРСР)» —

вийшов друком 1979 р. і включає 400 назв газет (уклад.: Л. В. Пахуча, О. С. Лук'янчук, І. В. Сіра; наук. ред. М. Ф. Дмитрієнко). Зважаючи на назву праці і час її публікації, неважко здогадатися, що в ній описано лише «радянські» газети. Усвідомлюючи, що вже постала необхідність перевидання каталогу газет періоду 1917—1920 рр. з урахуванням часописів різного підпорядкування і спрямування, фахівці ВГФ НБУВ підготували його до друку на основі службової електронної бази даних. Друкований каталог «Газети України 1917—1920 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» охоплює різноманітний репертуар тогочасної газетної періодики включно з виданнями української діаспори і містить описи 1327 назв газет (авт.-уклад.: О. А. Вакульчук, О. С. Залізнюк; ред.-бібліографи: О. О. Стиркул, І. М. Швець. — К., 2014). Фонд газет зазначеного періоду є надзвичайно цінним і затребуваним. Наприкінці 1980-х рр. він суттєво збільшився за рахунок т. зв. спецфонду — газет, що перебували на спеціальному зберіганні, тривалий час вилучені з культурного середовища. Як наслідок — газети були недоступними і для дослідників, і для широкого загалу читачів. Зацікавленість цими непересічними документами надзвичайно зросла на початку 1990-х рр. і зберігається досі.

Наступний каталог — «Газети Радянської України 1921—1925 рр. (За матеріалами газетних фондів ЦНБ АН УРСР)» — містить описи 682 назв газет (уклад.: Л. В. Пахуча, О. С. Лук'янчук, І. В. Сіра; наук. ред. В. А. Рубан. — К., 1981). Від інших довідників це видання відрізняє наявність у ньому описів характерного для тих років специфічного типу преси — друкованих стінних газет, поширених на міських підприємствах і установах, а також на селі. Друковані стінні газети є унікальними історичними джерелами, де зафіксовані всі події місцевого життя. Видання має географічний покажчик і список скорочених назв установ та їх розшифрування.

1985 р. у Києві вийшов каталог «Газети Радянської України 1926—1929 рр. у фондах ЦНБ АН УРСР», що включає 984 назви газет, має географічний покажчик та список скорочень українською і російською мовами (уклад.: Л. В. Пахуча, О. С. Лук'янчук, І. В. Сіра; наук. ред. В. А. Рубан). Чимало місця у зазначеному виданні відведено багатотиражним газетам — заводським, фабричним, шахтним, навчальних закладів, що прийшли на зміну стіннічкам.

Описано також виїзні газети, що з'явилися саме у цей період, а також різноманітні видання агітаційного характеру. Особливо варто зазначити, що до каталогу внесено газети Кримської області і «Карпатську правду», яка видавалася на Закарпатті, що входило до складу тодішньої Чехословаччини.

До наступного каталогу — «Газети України 1930—1934 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (авт.-уклад.: Т. О. Борисенко, О. С. Залізнюк, О. С. Лук'яничук. — К., 2004) — увійшло 9177 найменувань усіх типів газет: республіканські, обласні, міські, районні, одноденні, а також спецвипуски, видання виїзних редакцій, сторінки — т. зв. «газети в газеті», багатотиражки, додатки до газет. Каталог охоплює й українські часописи, що виходили за межами УСРР. Каталог має два покажчики — географічний і мов видання, є список скорочень.

Каталог «Газети України 1935—1940 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» вийшов друком 2012 р. у Києві (авт.-уклад.: О. А. Вакульчук, О. С. Залізнюк, К. В. Лобузін, О. С. Лук'яничук, Н. Ф. Самохіна). Він, як і попередній, складається із двох частин і містить бібліографічні відомості про республіканські, обласні, міські, районні та багатотиражні газети, що видавалися партійними і радянськими органами, військовими, профспілковими, культурно-освітніми установами тощо (всього 6037 назв). Важливим джерелом бібліографічної інформації є Додаток, де наводиться перелік українських газет, виданих за межами УРСР упродовж 1935—1940 рр., та покажчик імен до нього.

Каталог, до якого ввійшли газети 1941—1945 рр., розкриває зміст зібрання газетної періодики за відповідний період і містить 2119 найменувань. Серед них — газети українського опору та газети, що видавалися німецькою окупаційною адміністрацією. Каталог опубліковано у 2009 р. (авт.-уклад.: Н. Ф. Самохіна, Т. О. Борисенко, О. С. Залізнюк, О. С. Лук'яничук).

Загальний ретроспективний каталог «Газети України 1946—1950 рр. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» подає бібліографічну інформацію про масив газетних видань, що вийшли друком упродовж 1946—1950 рр. (авт.-уклад.: О. А. Вакульчук, О. С. Залізнюк, К. В. Лобузін. — К., 2012). У каталозі наведено описи 1768 газетних видань. До нього включено

всі типи газет — республіканські, обласні, міські, районні; наводяться відомості про перейменування, зміни у підзаголовках, зміни місця видання, дати припинення виходу газети тощо. Довідково-допоміжний апарат каталогу включає два покажчики — географічний і мов видання, є також список скорочень. У Додатку подається перелік українських газет, видаваних за межами УРСР упродовж 1946—1950 рр.

У каталозі «Газети України 1951—1955 років у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» описано 2315 газетних видань (авт.-уклад.: О. А. Вакульчук, О. С. Залізнюк. — К., 2013). Покажчик містить бібліографічні відомості про республіканські, обласні, міські, районні та багатотиражні газети. До каталогу внесено газети Кримської області УРСР, а також газету «Ведомости Верховного Совета Союза Советских Социалистических Республик», яка видавалася у Москві. Каталог має два покажчики — географічний і мов видання, є список скорочень. У Додатку наводиться перелік українських газет, виданих за межами УРСР упродовж 1951—1955 рр. У планах відділу — продовження публікації каталогів, що розкриватимуть репертуар газетної періодики наступних історичних періодів. Заплановано також видання каталогу київських газет 1838—1991 рр. із фондів НБУВ і каталогу «Українські газети за межами України (1898—2015 рр.)».

Електронний бібліографічний ресурс ВГФ формується зусиллями двох структурних підрозділів Бібліотеки — відділу газетних фондів і відділу інформаційно-комунікаційних технологій. У першу чергу, це комплекс бібліографічних баз даних. На сайті НБУВ керівником відділу інформаційно-комунікаційних технологій К. В. Лобузіною представлено такі бази даних: «Газети України 1818—1940 рр.», «Газети України 1946—1950 рр.», «Газети Росії 1732—1916 рр.» і бази даних нових надходжень газет. Бази даних газет України (крім нових надходжень) формувалися за принципом поділу на певні історичні періоди починаючи з 1818 р. (цим роком датована найдавніша українська газета з тих, що зберігаються у фондах НБУВ) і спочатку охоплювали п'ять-вісім років для зручності підготовки друкованих каталогів. Після публікації каталогів К. В. Лобузіною бази даних об'єднано. Завданням на перспективу є створення електронного каталогу газет України 1818—2018 рр.,

що зберігаються у фондах НБУВ, який презентуватиме весь спектр газетної періодики України за 200 років.

Фахівці ВГФ також працюють над наповненням баз даних: «Українські вчені у газетних публікаціях», «Українські газети за межами України 1898—2013 рр.», «Київські газети 1838—... у фондах НБУВ». Зазначені бази даних є службовими.

Протягом останніх років створено електронний архів науково-довідкових видань ВГФ: «Каталог дореволюційних газет, що видавалися в Україні (1822—1916 рр.)», «Газети України 1917—1920 рр. у фондах НБУВ», «Газети України 1930—1934 рр. у фондах НБУВ», «Газети України 1941—1945 рр. у фондах НБУВ», «Газети України 1951—1955 рр. у фондах НБУВ», «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського на сторінках газет 1918—2008 рр.», «Видання політичних партій, рухів, самодіяльних громадських об'єднань і товариств в Україні 1988—1990 рр.», «Неформальна преса в Україні 1988—1991 рр.», «Незалежна преса України 1988—1992 рр.».

У відділі газетних фондів зберігаються відцифровані і записані на компакт-диски газети (всього 20 назв): «Буковина» (1892—1894, 1897), «Вечерний Киев» (1927), «Відродження» (Київ, 1918), «Відродження» (Тараша, Ромен, Миргород, 1942; Ромен, 1943), «Громадська думка» (1905—1906), «Державний вісник» (1918), «Діло» (1880—1888), «Киевлянин» (1898—1919), «Киевская мысль» (ілюстрований додаток, 1910), «Краківські вісті» (1940—1945), «Культура і побут» (додаток до газети «Вісті ВУЦВК») (1927), «Кустар спілки» (1925), «Літаври» (1941), «Література і мистецтво» (1942), «Нова рада» (1917—1919), «Нове українське слово» (1941—1942), «Рада» (1906—1914, 1919), «Українське слово» (1941), «Харьковские известия» (1818), «Хлібороб» (1905).

Починаючи з 2012 р. віддалені користувачі мають доступ до електронної колекції газет, що входить до комплексного електронного ресурсу «Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини» і включає шість назв рідкісних газетних видань: «Буковина», «Громадська думка», «Діло», «Киевлянин», «Рада», «Нова рада», «Харьковские известия». Також відділ отримує з редакцій і зберігає електронні версії газетних видань. Електронний довідковий ресурс ВГФ доповнюють імідж-каталоги.

Відділ газетних фондів, як і вся Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, розглядає стратегію свого розвитку в річці гармонізації традиційних і сучасних бібліотечно-інформаційних ресурсів. Завданням на осяжне майбутнє є виготовлення електронних відповідників видань на паперових носіях для введення до інформаційного обігу. Мета і кінцевий результат створення такого ресурсу — забезпечення і спрощення доступу до документальних джерел, задоволення інформаційними ресурсами всіх категорій користувачів у рамках реалізації однієї з основних функцій бібліотеки — інформаційної.

Андрій Дутчак

МОЖЛИВОСТІ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА СЕРВІСІВ ДЛЯ РОБОТИ ЖУРНАЛІСТІВ І РЕДАКТОРІВ

Проаналізовано можливості хмарних технологій для роботи журналістів та редакторів. Запропоновано поділ сервісів, що належать до хмарних технологій, з погляду їх використання для редакцій та видавництва; наведено приклади та пояснення стосовно кожної із категорій поділу. Окремо обґрунтовано необхідність вивчення можливостей хмарних технологій на етапі професійної підготовки журналістів та редакторів.

Ключові слова: *хмарні технології, Інтернет, журналістика, редагування, спільна праця, Google Drive, Dropbox, EtherPad, мережі, рендер-ферми, програми контролю версій, цифрова безпека, спільне планування роботи.*

Проанализированы возможности облачных технологий для работы журналистов и редакторов. Предложено деление сервисов, которые принадлежат к облачным технологиям, с точки зрения их использования для редакций и издательств; приведены примеры и объяснения относительно каждой из категорий деления. Отдельно обосновано необходимость изучения возможностей облачных технологий на этапе профессиональной подготовки журналистов и редакторов.

Ключевые слова: *облачные технологии, Интернет, журналистика, редактирование, общий труд, Google Drive, Dropbox, EtherPad, сети, рендер-фермы, программы контроля версий, цифровая безопасность, общее планирование работы.*